104

C. Hagenius vid.
löffliga Dedic.
tion om
Skrifle-Stolen
* * *

U. B. BERGEN
Ms. 104

U. B. BERGEN
Ms. 104

Finder

Hyler Magerups
Forklaring = Skrift for den Danske = Evangelisk Christelig
Kirke = Ritual, samt Forskrift om den Kirkelige Skriftemaal og Afløsning.

Der opstaaer i dette Tider mange paa Landet og forstrøgtelige Disputer om det Capitul i vor Kirke Ritual, som handler om Skrifte „stol, som befaler den kirkelige Afløsning, som forbinder Skriftefader til „at absolut Afløsnings Maade og Forskrifter nu formelder at bruge „af Skriftefader, som lyder saaledes.

„Efterdj I af hjertet angrer og fortryder eders Synder og i er stadig troe „her flyer til guds Barmhjertighed i Christo Jesu, lover der kos ved gos „naade at befliitte eder paa et bedre og Gudeligere liv her efter; Da „paa guds og mit hellige Embedes vegne, efter der magt og myndighed gud „selv haver givet mig her over fra, til at forlade Synder paa Jorden, „Tilsiger jeg eder alle eders Synders forladelse I Navn Gud Faders, „Sons og Hellig-aands; Amen.

Hvad nuur saa forfattede formularier haver alla vorde i denne tid nogle Skriftefader udsagt haver de ting; at den nu ikke medstifftede af gud, at den strider imod guds ord ikke, som nu guds Naades vanskelighed; det den haver været ubekiendt i den første Christen Kirke; det den haver en opreiselse af Pave dømet; det den nu er en indbildning af skrifte stolen; at den ikke skal staa for Christi Kirke; det den nu er et Castel for Vatan og Djævelen; at den ikke med god Samvittighed kand bruges; at den burde afskaffes;

Saaledes mange Skriftefaders indfald og forretninger, kand sige det vi fald for nu Biskop som vand ved skriftestol forklaring sig at være af samme Mening, at være der ingen anledning, at holde enkelt skrifte ningene i det sidste Embedes tiid, ikke forelagde og at holde med den for denne tiid; ikke kand jo være at det er urent og urigtigt, ja endog sagt: det er guds Naades vanskelighed som den er befalet i Kongens Ritual: og maae kaldet gjort skrifte paa at holde den for skrifte: alt saa bliver maae den ved indtil saa længe, at Kongl. Majestet forandrer sit ritual for den post, og lov-giver alle sine Skriftes og Bysloggers fra den ende som de kaldet gjordt.

Imod modsigelse og bestyldning mod vor kirkes afløsnings form og mod vor kirkes Ritual kaldet gjordt store bedrøgelse ved gammeltaarne

Skal Forældre nu sadte ved den største Omsorg, Eadvarelse og Troskab paaseende
«at deres Børn gaar ordentlig Kirke og Daabs Bekiendelse imøde; saa
«at Guds Naade kand hos dem skal tro vel lønne.

Dog drager af den store Herres Mening, dog ogsaa den Ende, dog ikke
«tager af den ringe Daab Høitideligheds Forkynd og Forklaring, dog
«ikke det Gudelige Embede som vel følger Ritualets Forskrift; dog ogsaa
«stedfindig skeer ved at tage Skriftemaal efter Ritualet; Dog Forældre
saa vel det store Børn det angaar; Dog Faddere til nu mere Forstand om
det Christelige Daabs Indstiftelse og vil skal absolvere Gud ønske, naar dem
godt synes; Dog Faddere til Forkyndelse; Enker til Børn, Forrige og
Forældre ønske ordentlig saadan Høitidelighed. Hos Herrnhutterne gaar det
forgaar sagtmodig Børnedaab, som Børnene nu ved det Tumultagtige
«overgaa; Dog Herrnhutterne gaar ved dag Gud Herre Jesu Christo
ikke vil allermaadigst forandre Ritualet og tillade dem ikke mogen
forskrevne afskyelige Forandringer at indføre Christendommen; og dis Børn
synes at gaa gjorte og ligne og vanskelige; thi de gaaer saadan for, at de
ønsker ikke gjøre mod Daabshandlingen, skiønt Gud gaar vild, at
De ikke vilde bruge gudelig Andagt ved, at holde Herrens Bud og Ritualet.
De bør vogte sig for slige Mand, og det som sagtmodige saadanne de gaar be-
«kiendte, da Herren Gud Biskop og Herre Christ i landet gjøre det gaaer som
de gaar gjort, at forsage sig alle Ungdigheder fra Barndommen, og sige sin Ord
og løfte, afsvaar fra Herrnhutterne, holde sig mod den angribelige Be-
«kiendelse, mod Catechismum, og mod Ritualet, bestrive sig at holde
«sine alt det for at vinde sin Daabshandlighed. Dog Herrnhutterne gaar ved
«sagt og ved Herrens allermaadigst Anstalling, at nyttige Ritualets For-
«ordning ret vidne Betydelig at forandre, da maa de begynde for
at Børnene Christendom, men ved dag sig Capellaner, som den skal be-
«tiene i deres Stad saa længe de gaar om og Børnepleie Daabshandlighed.

Dog Børnene at gaaer ikke ligne og ikke forskrives, dog ikke
saa gaaende ligne Christelig Kirkes og Herrens Ritual, ligge
«som den ved Fald ingen nogen, som af Guds ord ikke Land tillader; og dog
vil de staae fremmede i tienste, som den Kirkes og Herrens Børnene
Guds Børn ikke vinde god Daabshandlighed ved Herrnhutterne, Herrens strider imod all
Kirkeret og ikke Christelighed. De maatte taale at Børnene Børnedaabs Daabshandlig-
«hed skal for deres skiøld beskrives ved Guds Navns Daabshandlighed, Herrens
«som de ved Kirken det Børnene ved Christendommen Børnene; det strider
imod Børnene Børnedaabs Herrlighed; De maatte vogte ikke Herrnhutterne
«ikke for at Børnene den gaar dem af, Herrens de forbinder, det strider imod

all den Utroskyldighed og uvidenhed, som burde findes hos en Præst, og 2. Timo
bortager all Forskrivning om et lovligt Kald og Bedømmelse til Embedet.

Da vilde Hans Majestetens Vanmagtighed bestemme, uvidende at paatage sig alle
Forskrivninger saasom Forsvar til ethi Krige, og for den Forfatning for
Sachsens Krige, som af denne anden Befalingens Form synes at være ved
Mosinning forstaaet sagtes; Det strider imod den allerunderdanigste og
skyldigste Respect for Majestetens Naade; det er nu ogsaa at forsaame Mt.
Majestet og kaponere Majestetens Dyrekiøb Viel og Vanmagtighed til nu saa
længe at have forsømmet og ikke forskyldt uden saa betydel. en Vey, at Resolvere og dispo.
nere. Det er at misbruge Majestetens Ord og ellers Authoritet til
at Gudsfrygtens Ære saa stridende ting; at Gudsfrygtens Vaande Ritualet og at Gud.
dommelige Gudstjeneste som kaster Ritualet; Hvorimod er Ritualets Bud ofte
hvorfor forsømmelig og Vigtighed imod Guds klare Ord, og da burde det
corrigeres, ellers og være dette Gudstjeneste saa baade Vigtighed imod Gud
selv saa og Verdigheden og Evangelii Befalning, og da burde
de slette Ceremonier removeres og ødelægges. Ikke for ting Land
ikke bestaae billige; Hvad som Ritualet er conform med Guds ord, da
bør de som det kaster, for skyldes og for dømmes, at kaste, for skyldes
og for dømmes; ellers og den som Ritualets Bud er vrøgtig og imod Guds
ord staaende, da bør ingen for pligtes, at efterkomme det; da Gud
den mere Lydighed skal den anden med god Vanmagtighed end Ond
for bruge sig til Ubetydighed at præstere.

Nogle Gejstlige strider for Ritualets vigtige grund og ogsaa mere stunds
med Guds ord, naar der for dets Bud forstaaes; hvorved Ordet saa gaar galt
Gelde og ingen forandring derved skiede; De grodiske derimod, for.
maaner dets skyld at flye de andres Lærdom og vranglære, saa for
giftig vildfarelse, Daad lig og Vold som med Guds rene evangelium, med
den angsbrigiske Bekiendelse; dersom vilde de blive ved, at bekiende sam.
dybet fremdeles efter Ritualet, bør ingen den forskrevne Afløsningsform
og ikke den anden alt Gehad ikke Land, saa vor gejstlig Vaande Gerning,
som evangelii embede kiender, og saa den evangeliske Kirkes ødelæg.
gelse bekiender.

Dis Dr maa agtes og anses for de utroskyldige, forstaaende og gudfrygtige
tige Lærere, som ikke tage sigte; som gaar Land og Folk ikke imod.
komme, saa der for Gud forsvarer til Vanmagtig Gerning gaaen, og til
rettelig imod vor ældste Kirke at behandle.

Til at bevise og godtgiøre denne Sag, gaaer ingen Gerninger fuldgt, end
Gudes Naade paa Sadelen vallet med dette denne Sorte og anden saadanne forklare,

«Klaring om denne Samling, saaledes som vor Lutherske evangeliske Kirke
«saa altid derom lært, og som vore øfrigste Lærere Aar og Dag derudinden
«vidst at forstaa og grundigen begribelighed, vide klare og vore Lærdomme
«til alle Vanskeligheder at vejlede, til allers eiendighed at forvøje, og og-
«saa, saa vidt da denne forklaring indrettet er følgende Spørsmaal.

1. Spørsmaal

Naar er vor Kirke-Ritual forfattet, og af hvem? Sv.
Paa denne Vor Herre og Konge, Konig Christian den 3die høylovlig Hihukom-
«me Haande med sin Regierings begyndelse giorde forandring over alt i Riget
«som, udskaffede de romerske-Katholske Skikker, grundede den forfaldne Evangeli-
«ske Lærdom, og undtagne den augsburgske Bekendelse; da lodden Høy Vor Konge
«strax forfatte nu disse ordinance eller Ritual som Anno 1539 d. 18 Junii disse
«ordene iblant i Latin forstaa den saa i Kongens Navn skriver
«vi lod for samle høylærde mænd og gredigan lære af Kirkerne i Danmarks
«Rige og Hertugdømme, og befalede dem, at de skulde beskrive en sand
«ordinantze, om hvilken vi os raad forgik kunde, og der samme ordi-
«nants blev os overandtvordet, forsende vi hende til vordige Fader, Doctor
«Morten Luther, ved hvilken gud af sin mildhed og barmhiertighed [i disse
«sidste tider:] haver sendt igien Christi hellige og rene Evangelium; saa
«overtaa hand med andre fleere høylærde mænd Eder hellige skrift udi
«Wittenberg, samme ordinants, og dømte hende god og ret at vare; alman
«skal vide os ikke at have været selvraadige, eller fremfarende heri denne handel;
«men at have brugt mange og mercheligere hielpere. Denne ordinantz ca
«met forfattet udi Capitul slag: 69 Sidde 1640 om hvilcken forordningen skal til
«gaar, som ender denne vore Kirken, om gaadlerstrong, igiennem hvilken
«sagt, som ikke kan ske gjort. Hvorefter ordningen skall afløses ikke kand ha-
«gienne afløsning, det vil: gjort sit skriftemaal hvorefter skrifte skall af-
«løse med gaadelig vaningelse, men saadan formaar saadanne Lutherisken ca-
«techismo er forfattede.

Denne ordinantz er den første gaadelige evangeliske Kirke og maade udi vor Danske menighed er indført, gaadelig
sidden er vedligeholdt, og er den saa gaadelig forfattede Christiani
den 3die videre udgangne Kirke Ritual, gaadelig er vi vor Kirke Lov; Dog
som den af Augustinerne nogen saa meget mangler Evangelium noget
mangelfuld selvraadighed, saa vidt gaar noget fra den dag tilforet saa gaadelig
vaaning god at afskaffe den.

Paa disse følger at Doctor Morten Luther og andre Wittenbergiske Theo-
logi tillige med alle Danske Theologis gaader Dømt den at være god og ret, saa
vidt bør det tilsiger noget, at lade den for at være ond, syndig, skadelig eller unyttig.

Den

Dem saa gudsord til gruend i alle stifter, og vedtaget adskillig ting, som
er vore forfædre selv ofte ordinerede; alt det som hør til gudsord, som er evange-
lii og Sacramenternes indstiftelse, Sjælesorgen, Ecclesiastica, Disciplina,
vand, Klokkers og skolemesters forhørelse; alt dette saa vel til gud allerede, som
forefindes, skal stande og ved magt blive. Saadanne ere vore ordinants, si-
ger den ofte salige konge i sin forskrift, endnu mere derfor, at saadant de
skulde ikke saa let af Vore Episcopali regio. De konge ere ikke ab-
solut herre og myndige dertil; de kand ikke tage sig meden noget
vedtægt til saadant at forandre uden alles samtykke; men alting forbli-
ver efter evangelium, gammel skikkelse, og efter Kirkens gamle, fredsomme og
rolige. Men alt som hører til at bygge kirker, tiid, stod, tal, maa-
ned; skifte tider, sang og ceremonier, visitats og ordinants sange; det
alt kand høre til ofte øvrigheds gudsordning, ordinants og bestikkelse, og
det kand ikke gudsfrygtige forandres, naar skeer skikkelig kaar-
sagen det til; Vill dette skeie for at befordre gudsfrygtige ordi-
nantzer, og for at fremme gudsordet, skal det baade med begge sider
skiellig kand holdes og bekiempes. Heraf slutter vi saaledes, at de
kaldte vore Kirkens reformerings Mænd, de kaldte Doct. Morten Luther,
og alle vore Kirkens lærere.

Da kaldte kong Christian 3dje og alle de efter følgende gamle konger
som hans ordinants kaldes kandt gjorde.

Da kaldes det, som af alle disse er dømt at være godt og ret, ja skikkelig
gammel evangelium at prædike. Heraf slutter vi saaledes, at alle de
som under staar dig at kalde saadanne Mænd, maa skam skiemmes ud-
af bispelig ordination ogsaa, de maa være pligtige, at bevise forme skam-
lig brøde og ugudelig vandel efter sagens skikkelse, skal kongen de skikkelige
gjøre; dog de kaldes regne fuldelige og opbløste, ikke vrede og dyre for ordning
og skjørsmaal, ellers af konger ordnet, kaldte, bestaldede, ordinerede
gjør af slutter vi saaledes at saa længe, som dette kirkens ordinantze bestikkelse
at være gammelt paa gudsord, og tiene til menighedens, og skolens Vel-
gaard Indretning, da bør ingen part af dem forandres uden alles samtykke,
da maa ikke heller evangelii lærere Parish forandres, ingen saa skiell som for
nogen Christen-Articull i den evangeliske Religion. Da maa al-
le de, som antaster saadant Ritual, vore visitatser, at konge ved
Sidstnævnte menighed, dem de skiller udtrenge imod Ritualets og
Ceremoniernes forandring.

Der saa aldrig nogen kaldt den skikkelige kirkens Ritual, at kand jo ikke
fremme at gaa ad og strid i skrift mod den skikkelige troens articuler. Der
som det skikkelig bør ligt at forandre alle skikkelse nogit til saadant Mskl. Be-

-tag.

«Lagoggaastand at forsøge; Men her vaar vel først den Christelige Troes Grundsætning i sin Almindelighed, saadanne stride for den Christelige Ritual og Religion.

Quæst. 2da

Haver Lovlig Skriftemaal og Bekiendelse for Præsten i Skrifte-Stolen noget befaling i Guds ord; og haver den altid brugelig i den første Christenkirke?

Hr. Durand skiønt den ringeste ting i Guds ord findes noget Bud og Befalning derom, at Christne skulle den ville for sig Gud giøre sine Synder bekiendte; saa findes der dog saa mange Exempler og Historier, som vidner at saadan Slags Skriftemaal og Bekiendelse har altid været brugt i Christi Guds Kirke, baade udi det gl. og nye Testamente, saa at Synderen saavidt allene bekiendt indfører sine Synder for Gud, med og ind for sine fornemste Lærer for Gud og siden for at qvæle Samvittighed med alle Synders overgrønse, saa vel i almindelighed bekiendt sig at til-staa for Gud og Guds Mænd over sig; alene og bekiendt sine og andre sine Synd, som besværer Samvittighed, søge Raad derimod, og begiære at troster af Absolutionis Embede. Saadan Bekiendelse findes i det gl. Testamente, saa vidt nogen bragte et Offer-dyr for sine Synder, som Levit: 5 cap. Da skeede Christo blant giorde Forbigelse for dem; saa-dan Bekiendelse giorde David for Nathan 2 Sam: 12, og Psal: 51, saa gemeen almindelig Davids Skrifte Bøn Nathan med andre dem Absolution. Saadan Bekiendelse læses i Nehemiæ Historie; 9 cap. 8 Esdras selvsat i Guds Tiendskab, begyndte at søge og bygge Guds Huus; cap. 9. Esdras 10 det Guds Ord Esdræ bort og Bekiender Synder for Gud Israel, hvilke repeterer saadan Bekiendelse og Bøn som gudt Absolutionis maade. Saadan Bekiendelse giorde Synderinden Luc: 7, da hun med Tænder og Øyne giorde sit Skrifte-maal; hvorved Jesus var fornøyet og absolverede hende; saadan Bekiendelse giorde den Barnefødden, hvilken Jesus absolverede Matth. 9 cap.

Den gandske Adfærd i Skrifte-stolen forfalder i Døbernes Johannis Historie, hvor Guds Tiener forholder alle sine Ting for dem som Guds Mænd, og den Rette Tro til den Messiam, som komme skulle; saa saa-dan formaning begiærer alle sit Skriftemaal, Bekiender Synd og Bøn om Absolution og Troens forladelse, som da og skeede Daabens Middel hvorved Gud Bekiender Dem; saadan Bekiendelse giorde Zacheus Luc: 8 cap. hvor Gud skiffter sig imod sine Synd, og tilsiger sin Hielp, Naade og Absolution; Saadan Skriftemaal og Bekiendelse læses af den forlorne Søn Luc: 15 cap. hvilken knæfaldt blant Gud og sine Synder, saa det gandske Klart, at den Skrifte-maade Maade, som i vor Christe Ritual befalles, den er gandske overeens-

« stemmende med den H. Skrift; den nöyer sig med en Eiendommelig Overtydelse og forbinder sig alle Christne Opmuntring til at gaae dem dette Skridt i Haar; den vaager og allevegne at den Christne Menighed, som den tiener, maae bestandig være i Beredskab til Vidnesbyrd og Overbeviisning.

Hvad den første Aarhundredes Kirke angaaer, da skeer den i de 3 første Aarhundreder saa sjeldent Meldinger om Daabens Tilstand paa den Tid; men vi har dog nogle Vidnesbyrd paa den Maade, som Skriftemaalet og Daaben i den Tid har været forbundne; saa vi maae nogle Exempler og Grunde derpaa allevegne forudsætte; da vi altid finde Daaben og Skriftemaalet forbundne 2 Cor: 7, 10, 11. Og denne Daabens Forbindelse med Skriftemaalet lærer mange af vore fædrene Irenæum, Eusebium, Tertullianum og Cyprianum

Men i det 3die Aarhundrede vare Daabens Naade og Skriftemaalet saa forbundne til Daaben, at man kunde ikke forstaae den ene uden den anden; og det begynder allerede i Cyprians Tid; hvilken skriver saaledes: Hyrderne forkynde ved Skriftemaale deres Synds Byrde for Præsterne, og søge deres Lægedom for deres Saar, førend de blive for sore.

Basilius skriver saaledes. Efterdi omvendelse bør svare til forseelsen paa det den kand vinde saadan Frugt, som kommer omvendelse, da er det ikke meget tienlig denne maade og skik og dette Skriftemaal, som giøres for dem, som ere lødte til gode hemmeligheders Huusholdere; Nicephorius og Nectarius vidner det samme alle mange i deres Skrifter.

Dog blev det ikke en fuldkommen og absolut nødvendig Lov, men den blev bevaret og vedligeholdt, og vorde brugt af dem som vare ængstelige for deres Daabsnadt og Christendom, og den blev indført som en Skik og Vane til ikke at opbygge, siden blev den paa mange Steder afskaffet, ikke til nogen vores Forsagt Disfavør, som den afskaffede, men vores Synder. Som den Christne Kirke historie forklarer os; som siden med Kirkedomets Vildfarelse forvandlet til en Tvang og Tvungen Skriftemaal, hvorved den Papistiske Afgudsdyrkelse forbandtes.

Men vores evangeliske Kirke har ikke den Tvungne Skriftemaal-Skik beholdet; den har ikke sat dem alle Vildfarelse; den har ikke anordnet Tvungen Maaned, Aarstid, Dag og Tid, som den i første Tider af gudelig Vane skeede, men har ikke dog ikke ladet den Skik og Vane gaae ganske af Brug; men har ladet den Christne Menighed selv beholde den Frihed, at den maae bruge den Skik og Vane, som den maae finde for Nytte.

Ikke som gaaer til Herrens Bord skulde først til Skrifte gaae for Bodfærdighed og sin Tro og Daabsnadens Forsikkelse, som de af Evangelii Prædikants Embede begjære og af tilbyde; og ikke Nadveren selv,

«cramende sig at bruge, at afløsningen ikke skall ret forstaaes
«som om Gud ved sit Ord maatte at tilsinde sig for sine Børn nogen
«ret til Guds Rige eller ikke Guds Rige, nogen
«Land Børn Løsere eller Bøsser; Derfor siger den Augsburgske Confession.
«at den Catholske Christenhed for Afløsningen skyld, Ingen
«Christen maa berøves noget saa stort forfriskelig Gode, der for den Christenhed
«gaa skal at den Land eller samtale imellem Kristne tilsiunes, at Kristne
«skall ikke for sin tilsiunes Gud ret forstaaed gaa index Tro og gode
«Gierninger gaa Synders straff og død, gaa Guds tilsiun; som Ca.
«vorlig erkiendes for Christi store Ord; Ingen ret at nedsiæge gode Gierninger,
«for skyens at gaa Frugter som skulle Bønderne; som Gud hielper
«os og ramme skyld, i skriften Gud os mistænkt; som Gud tager vaad,
«troer og gode Naade; gaa saadan Christenhed lidgaar Løsning og
«Synds forladelse.

Dette er Bekiendt ikke Christenhed som Løser gamle Love Loder Bøder
«mere, som Løser ikke nogen Barmhiertighed troer gaar ikke, som
«ofte ligefrem gaar til Mandrig Gierninger og Synds gaar ret ikke; som ikke
«ligger Løser og til Papistisk Daarlig Gierninger tvinger.

Quæstio 3tia.

Er den Kirkelige absolution ligeledes en Menniskelig Skik. Kr:
Afløsningen maa for sit Indhold Ingen som helst i sig selv, Afløs-
«ning som den Gamle Kirke kiendte. Hvad afløsningen i sig selv angaar
Da er den en gud dommelig endskiønt, som ret undersøgt medel, som ikke
er af Menniske gaa fund, men af Christi egen anordning; Det Christelige Ord Løser
Matth: 16, 19. Joh: 20, 21. 23. Herre Christus fordrer sin Kirke Himmerigs Nøgler
som skall berøges afforlade og befale synder, at Kirke op og Kirke til Hiem-
«mels Rige; Herre Christus giver til sin Kirke et Guddelig embede og Be-
«fiæler evangelii Kirken at være Himmelsk, som et Guds Hus
«Guds Land forvalter; Disse nøgler gaa den gamle Kirke Ingen Kirke ringere: Det
er at sige: Da Kristi Christelige skulde være i Kirken, da forordnede
Gud at være ord og evangelii Kirken og sakrament skall ikke allene de være
almindelige, men de skall i saadan forbindelse Gud Landsbrød gode Gierninger,
at de Land Kirken til nøgler, at med Ordet forbinder Guddelige ting og
Gud ved Guddommelig Kirken skall ødelægge sin Himmerige, og ikke
ved Gud ved evangelii forbinder for Synderne for ikke Gud troende Land
og Kirken Himmerige, og Gud ved Kirke.

Forbind-

Ordets Tienere befalles icke allene i almindelighed at forkynde
Herrens gudelige Villie, vilde og for dømmelse for alle forstokkede Syndere, men
det sammen skall skee med de Løfter for Syndernes forladelse for dem og dem Tro fuld, som
det fordre skeer, at det skall skee til en vis Nøgle og excommunications
Magt forbunden; Ligeledes befalles de icke allene i almindelighed
at forkynde evangelium til forsikring om gudelig naade, Syndernes forla-
delse og Saligheed for alle troende, men det skeer at sige ved en hver for
Synderne for dem og dem Synd, som sig i saadan stand fremstiller, at
det skall skee til en Løse- Nøgle og Løsrelse. Ligeledes naar det for-
kyndtes i vore Christelige Kirker, da er det ogsaa for gud, efter det gudelige
Indstiftelse og forjettelse Matth: 16. Joh. 20.

Daa er det da det samme, en Troe har Himmerigis nøgle og en Troe
har gudelig at forkynde saadanne, at den ene de salige Himmerige udlukker fra
gudelig naade; saa har gudelig evangelium at forkynde saadanne at den ene
ere skee som de Synder sin Synd og sin tro til rette, vorder afsk. Daa
vilde som det ere at skee gudelig naade og ingen afsigelse; saa vilde det
at skee icke uden middel, men med Troens Embede, som det ere skeer.
Ligeledes middel stander sin afsigelses naade for ere skeer. Synder
skal den ikke høgeste, som har magt at løse og binde, men Troens Embede
ved den ringeste og ubetydelige, skeer ved gud saadan sin Magt over
saa vorden; derfor saa vist som ere ere gudelig ringeste, saa vist ere dog
Troens Embede, at deres afsigelse er ingen ting for Synderne, men
ere Troens tilsigelse, som bar icke nogler dem, som den begriber med
Troefordighed, Bøn og Synderne. Daa vist som Christ har befalet at
forkynde evangelium for alle Marc. 16, v. 15, saa vist er evangelium ret-
telig forkynde om Synder forladelse, som skall prædikes saa alle de
mange, som indfordres til salig saligheed, og det for icke allene ved
ere almindelig tilsagn og forsikring ved ordentlig Prædikene, men og
i særdeleshed naar nogen det til sin Samvittighed vor forlanger.
Daa vist som Troens Embede er forligelse Embede Cor. 5, 18. 19, saa vist
har det ogsaa gudelig anfordring magt og fuldmagt til at sige afsigelse saa
gudelig ingen i Christi stad; saadanne ere afsigelse ingen Menni-
skelig, men ret af gud indstiftet naade-middel, som aldrig maa fat-
tes i den Christelige Kirke saa vorden; Men at almindelig afsigelse
skall forvandles til Synderen for ere skeer, som vil saa til Guds bord,
det ere ny Menneskelig anfordring, hvilken ikke ere saa forsvarlig, at den ja
Gud selv anderledes, om den Christen Kirke finder det for godt at vorn.

Løsörlingen skall rigtig forvaktelig og forstandig vare i gudz ting-
ene rette den skall forvalte offentlig eller lovlig, rette den skall-
dige person indsiger for alle og enhver alle; eller den skall paa rette mode
rigtigst stedi Ziirken vnd paa vrd paalegges indsiger over alle gode Christen
i sær det staar i Christus sted at andordne; gaar saa skal løsörlingen
lovlig afløsning ret andordne, der holder den offentlig.

Da kom paa den offentlige afløsning, de følger den efterdomz straf
ning, og de vore ikke laste den som paa andordnet den lovlige afløs-
ning; thi følger eigenlig den efterdomz forsmed, dag vore, ikke laste den
som vigis vnd den offentlige.

Quæstio 4te

Er det ret at afløsningen skal indsiges vden Conditions og Vilkaarlig maade.

Ja Christus lærde, da han vndsagde Petro paa, at alle evangelisten naa-
de-middel indfordrer den Vildkaard af Kiærlighed over Bregangen Synd og
troen til Christum. Vden Christus vildkaard intet af dem alle nytter
noget til Salighed, ihden i omvendelsen, skall forgaaen Luc.
cap. 10, ihden staar Troespaamig, da skal Dom i Dommen Joh: 6 cap.

Derfor maa saadan Vildkaard altid forstaaes, og alle vorlige forvel-
delse alle, men ikke vdaf middel skall dertil Exercitium vdi en Conditio-
nel form og maade. Thi Daab er et naade middel, den indfordrer
saadan vilkaard, at for sige Dommen; at troe paa den sande Christum
gud; saadant vilkaard vrindvendes vdi daaben, formidler dog i absolut
ord vdsagt: Jeg döber dig. &c.

Nadvermes Sacramente er ogsaa naademiddel, det indfordrer saadan vild-
kaard, at troe ofte ord, at forsage ofte Død, at gaae fat i Guddommen Blod;
saadan vilkaard vrindvendes vdi Nadvermen og Troen paa den sande Communi-
onen derfor bliver dog Nadvermes formidler i absolute ord vd-
sagt; Tager dette, æder det er mit legeme; Drikker alle der er mit blod.

Saaledes er afløsningen et naademiddel, den indfordrer at angre fuldt
troende Christo; som en nödvendig vilkaard troen og vore flid forvalder
ufortrødent; vnder den for maa dog afløsningens formidler i absolute
ord vdsiges: Jeg paa guds vegne tilsiger dig. &c.

Dog forfalder og kan falden som vores forfattede Ritualet formaner gandske flittig
troen til at andordne saa omstendelig, at løsningen skall vdsiges,
gaaen som et ydre ikke fuldes vnd vildkaard, men vnd absolute ord og for-
sikring.

Da kan den vnde Exercitium, at de forsatte Novitianer
vnde Tentamen, da kan vdi lige maade saaledes; saaledes afløsningens formi
delser som Christ selv sat til den paa Tiende forsamling, den maa glat kaste.

Det

Dersom nogen Synder skulle træffes paa dette almindelige Sæt om Synds forladelse; men de fleeste saa stort Trang for sin egen Skyld om saadant Sæt at faa Syg, og om de Syg det Land til nogen. 2 De Phariseer Matth. 9. de tænkte ikke paa at de skulde faa Synd forladt uden de forbandt sig til at ville faa Absolution aflöst den vanhellige, men, og bygde saa at være trøstig, naar vorlig Synd og Vanskeligheder; saadan Landes Absolutie aflösnings Formular Christus selver Salige Apostle.

De Novatianske Sidder tænkte ikke paa at der var Synder forladelse almindelig i Evangelio, og de bad alle saadan Synder at gaa den Vei, men de vil dog saa conditionaliter og til Salighed nogen aflöst dem, at de aldrig skal nogen mere Synd begaa at Synd maa dem forladt, de skulde altid være störste Trang. Disse Sidder disputere aldrig dette, at Synd forlades Synd for den vanskr Synder, naar de giöre penitence, men der imod disputered, om nu Synd for Synder ofte Synder forladelse saadant nogle de og derimod paastod, at de skulde uvedkommelige og Salige ordinis ordinis for aflösning.

Derom talemaader vore disse: Den saadan Synder bör længes til penitence, men Grad for Synd de paa, det vare til gode Exempel for andre. Jeg siger ikke du skall blive fordömt, jeg siger ikke du skall blive salig; Jeg kand ikke love dig, dem ikke for sikkre dig det; Jeg vide ikke glad om du paa Synd forladelse ikke.

Saadan vildfarelig og skinhellig aflösning maatte nu forkastes og fordömt af den sande evangelisk Kirke, og dette modsagt at forfalte aflösninger med forsætning ord og absolut til Synd, ofte Salle naar midlers og ikke gör nödig Sacramenters Indstiftelse ord vor saa absolute, at de Land giver den höieste forsikring til at være vis paa Salighed. Det er vist at gudes Börn ved alle naar Midlers Indstiftelse for vidner stadfæste alle Synd naar löfter, saaledes, at det som af Evangelio forkyndes for alle, Synd ved saadanne Indstiftelse vidner, midlers, og de löfter til dem sker i forbindelse, saa det at troende skabelig kan nyde af den almindelige evangelisk löfte Land undfanger. Sig, Land da Christus ordinance Indstiftelse Naade Midler, Christi saa saa for forsyndelse om sin Virkning, og lægger saa absolut om gudes ikke forskyldte naade og storen naade til Synd ord Retfærdighed og Salighed.

Disse aflösninger lignende al afsagde Indstiftede Naademiddel, saa Daabe og Nadver, i Sidste ikke ringeagtelig Sacramente, dog ikke vanskelig ved Ordning den skal være som Sacramenterne, uden at

sagt, at almindelige Naade tilsiger Syndes forladelse og forligelse med Gud, og
lægger dem paa nu Gud til Hjelp, Trøst og sand Tilnærmelse. Derfor
maa enhver, som begjærer Lyst og forsikkret Faderlig, at det Land ophører,
"stemme med Sacramenternes naade, efterdi de ere Lydelige Jndstiftelser ved Matth.
16 og Joh. 20. som Absolutionen, ligesaa vel som Daaben og Nadveren, da
er den ikke Naade Middel og ophører Naade ord, ligesaa som Daaben
og Nadveren; Daa vi dog saa absolut somme Dåbar i Guds Rene Hjelpemid-
delsning, at vi ikke Dåbes af Mangel, men af Guds Vilje, vi Dåbes ikke i nogen Gan-
"ske Tilnærmelse vil taale ved os, uden af Vanvittighed og Dumhed
for sin skyld, ligesaa vi Absolutionen vi i Guds Rene Luc: 24, 27. Lige saa vel
Til forsikring at vi afløses ikke af Mangel uden af Guds Vilje, at vi afløses
ikke i Ganske Tilnærmelse vil taale, uden af Vanvittighed og Dumhed for sin skyld.
Paulus var Davids Afløsning til David absolut uden Vil-
"taar; saaledes var sin Afløsning baade til den Vanføre Matth. 9, og
til Synderinden Luc: 7. absolut Lyksalig og Gud vil taale forfattet.
Den samme maade for langen vor Ritual og Landsdag sige brugt. Dermed
"ster skulde forsikring og vished blive skrøbelig og forvandlet fra ofte uden Ex-
ceptionel og vil taalelig Afløsnings maade. Derfor har Dagmar
Lov soder paa at alvorlig, at ingen Afløsning maa udsiges paa en
ugudelig og Evangelisk maade, ikke saadan paa vil taalelig maade alle
Synderlig, uden paa en fast forsikkret maade; at den saadan afløses Gud be-
"ster og forsaar, at Guds Ord skal blive Sandt og vore Hjerter for
"skabt Ende og til min Herre undertaalig og stemmes sin skulde forsikkret til
Guds forladelse; Afløsningen skal uden Tvivl være en Guds Kraft, Gerd.
"som vi tror, Guds Befalling udsiges, og vi bør tro paa den, ligesaavel
Ord fra Himlen. Det er vor Overgivelse Salighed over.
Vil da nogen sige til mig, jeg skal da ikke evangelisk tale. Den som dø
troer da bliver du salig; forsvi jeg Evangelium en Condition af troen, da saa
sig saa. Hør du Ordsmed her ere mere store forskjel paa troen vil taalelig
som Evangelium af evangelio, ikke for at gjøre noget evangelium, uden for at ad-
mane evangelium; og det er den forskjel almost noget mellem og forskjellig
som Lover til Lovne. Naar vi tale om Condition og vil taalelig ting i denne
artikel om Afløsning og ord forbindelse, da mene vi aldeles noget som staar
strakt imod dette som vi have sagt af maade; det gaar sig langt anderledes med
den vil taalelig at troen naar det gjælder: Den som du troer da bliver du salig; og det
gaar sig anderledes med den vil taalelig at og naar det gjælder, den som du gjør
saa og saa da faaer du Afløsning; den første tale maade forbinder ikke troen
at.

at tage den saligjørende forsynelse imod troen og bekiendelsen: ligesom jeg
naadigen siger til en Publikan, der som du saa vil tage, giver jeg dig den
ene ting da; men ikke den ene ting, nemlig du saa vil tage den allene til dig,
saa du ikke tage den med og ogsaa dette dig selv. Paa
den samme maade siger Apostelen troen at tage imod, saa giver gud os
i forskiellige maader, forklaring og gudes forsyn, saa siger nogle gud os
tilstrækkelig nemlig til troen allene; men saa kommer vi ikke troen paa forklaringen
ord, da falder forklaringen under og mister sin; men den anden talemaade,
forudsat vil saare og strider ikke imod gudes
evangelium naar ret Paulus ord Rom. 11. er det af naade da er det ikke af gierning
naar det gaar, ligesom du ser saa skiedt, ligesom du saa gjør og vil gøre saa.
endes, da for tiener dig forklaring; da skiedt, siger alene min skiel og ikke mig
er nu aarsag, saa gaar vi at bevise gud til saadant evangelium og til saadan
forklaring at gøre; ligesaa er nu stor vildfarelse, den vi bør forkaste; men
naar det gaar, ligesom du troer, ligesom du tilegner dig, dersom du forlader dig
paa dette gudes absolute ord, da saar du den rette forklaring, da skiedt skiet
af gud bevarer af sin kraft naar allene, saa jeg giør ikke mere end tage
til mig en ikke skiedt maa den gaa; det jeg forlader mig paa ikke andet
end paa gudes absolute tilsagen, ord og dette, at min tro er det nemmeste
middel af gud forordnet, hvor ved jeg skal annamme saadan evangelisk
tilsagen og varelse, men ikke til sagen paa grunden jeg skal tro, maa
ikke være conditionel; det gode som tilsiger mig ikke være [illegible]
mere mere ikke noget vil taare mig; saa at det skal jeg laudtron
gudes ord, saa gaar jeg ikke ting, som tilsiger ikke det samme troen
jeg ikke saa ret dog de tilsagde ting mere mere, skiønt jeg annamme ikke
dersom ikke det skiedt evangelisk paradisen at sige: dersom du troer bli-
ver du vis for din salig; men det ikke ingen evangelisk forklaring
form at sige: dersom du troer da er her forklaring afsondrede. En tro
troen bør troen ligen ikke vise sig saa, at du saaes skiede maa ikke nu
laudtron annamme gudes naades ord, men naar ikke skiedt gaar for
forsyning om sin tro og skiedt sagen i gudes stad og paa dette ringen skal
udsige naadens ord og evangelii glade-budskab; da maa det ligge saa ab-
solutte gudes sinde, at nu gaar laudtron ikke paa, og at nu gaar troen
laud af evangelii tilsagen bestiemmer og forsvarer; ej det gaar sig jo saa
ud efter, at skiedt sagen giør den første proposition, og forholder sig etter
dersom du troer da bliver du salig og saar nu forklaring; dersaa til-
sammer den skiedt sagen og forklaringen selv; da jeg troer gud hielper
sage troe, saa følger conclusio, den rette klarning og absolute følge: Ergo

gav dit saligheds og afløsning; hvorom den skrifttrue sjæl ikke kan tvivle
og kjødsind at lade Gud tvivle, eller og hvo som lader sig paa ingen, at de
Vild tvivl, da bør de ikke at bruge vor Herres ingen absolution som, mere con-
ditionel eller absolut. Alt det som nu skeer vor Herre Gud ikke giver
imod dette Guds befalinger, at forkynde og at forbruge
det hans evangelium; ellers bør Gud og sig skjelv.

Quæstio 5ta.

Er det ret at Ritualet har forskrevet denne Formular. Jeg paa guds og
Jesu Kristi vegne tilsiger dig dine synders forladelse i vores Fuld Faders, Sønnes og Helligaands
Navn. Amen. Vel vist at dette skal være afløsning, hvorpaa dette
sine form ogsaa maatte at de ligge paa, eftersom det ingen vores natur udfordrer,
at vaare Præster skal bruge paa nogen anden bogstavelig maade;
men Gud ingen formaaer sig nu afløsningen den ene bogstavelig
udsiger. Det er derfor ret at nu afløsningen maatte blive formet.
Men paa dette nu dette skal dagter sig til, at give ingen magt; Gud
ofremagne Faders og forsvarens Gud bevidne; Det er og ret at vi bør
ogsaa den form som Ritualet foreskriver, eftersom den er i alle maader
fuldelig og ofuelig; Derfor vi ville bruge vor Herres absolutions form
Paa hvilken vor Herre har taget dit Sjæl; Derfor vi ville bruge vor Herres
vores absolutions maade til Sjælenes dine Synder er dig forladne,
gaa bort med fred, ellers formaar til den Barmhjertighed vor Herre giver
Dine Synder vor dig forladne, da Gud ingen ret ligger det som ikke
paa det sammen, men efterdi gud vor Herre ikke forskrevet vores
nogen formular for at bruge ofte den, der Gud overlader den ske-
lige frihed at forfatte sig paadan dag, som den Gud giver; paa
giver Doct. Morten Luther i den lille Catechismo ogsaa bruge denne
formular, hvilken den ingen borgelig bekjendelse skjer, at vi ikke
forbinde; og hvilken vor i vor Kirke Ritual auctoriseret.

Da vi denne formular i Sjælenhed taster paa mangt vi om
stunder, da Gud ingen ikke vilde forkaste den mest paa anser; Det
ord ligger paa mit Embedes vegne, maa jo ei taste; thi jeg skriftte sader
vor jo talet og bestiget at vore evangelii tienere, hvis foldere i mere
vidsgaden, ofte med arbejderen, og sande bud ligge ikke som bør ligge
sjæl ud sige. Det samme er befalet og for sjælen det samme bagerst. Det
ord paa guds vegne maa jo fuldelig ikke taste; thi det maa jo ikke afvige
vegne alle vegne magt og myndighed, at jeg dette udsiger, men det
vor ejed og stemme befalet og mig anderledes; vide mine kjøbstæder

for saltes ud giør nogit og ssti ved, hvormaa jo nødvendig sattes i Døf-
dsbevisnings form; ssom Guds Børn saadant skeer, paa Guds ord og Daab grund
saadant forlyster. Dette Bekiendelse, og forlyster maae jo ikke bestaae; Hr
dette jo bekiendt Luc. 24 cap: at naar omvendelsen ey prædikes saa skall syndes
forladelse bekiendes og forlyster; Ingen ssti tiener, og ssti ved mig
tienester, vedkommer bekiendelse og forlyster mod dennem det samme be-
vendt. Ingensinde saadan bekiendelse som bør Nøgternes mægt tillader,
ved dennem bekiendelse afløser die; ved dennem Gjerningen tillægger dig evangelii Naade-
Gaffue, og dem ret ydmygelig ved dig søger at ssee bekiendt og af dem Guds Aand, som vaar
dennem klagemaal og forbønning, Lytter og dette hører. Dette Dine maae jo ikke la-
stes, Hvi de gaar i den Christen Daab indkommet dem Gjerningen, Bekiendt dem dette bekiendt
Daabens afløsning, bekiendt forbedring; dem forsee bekiendes jeg dig, dennem sig ikke
forladelse; Løse Nøgler er ikke indstiftede til mit godt Bekiendes, at jeg Gud
Gaarder dem til gaae jeg vild, men maa Gaarder ssom Guds ord forskrifft, og
ssti indstiftelse; jeg maa afløse dem som afsagd Gud afløser. Ssom jeg dig
anbefaler dig Daaben ren som den Christen Daab forvendelser, og die forbeholder maa
at gaae ud Gud bekiendt og troen og ret saaledes conditionerer: saa bekiendt jeg dig.

Die ere da dem af dem som skall vide Absolutionis Naade.

Du ord Treenig Faders, Sønds og hellig Aands, hvormaa jo ikke bekiendt Be-
fallet at sige saa, naar vi bekiendt Luc. 24. at forlyster Syndes forladelse
i Jesu Navn. Alt hvad som skeer i ssti Navn, det skeer i Navn Gud Fa-
ders, Sønds og hellig Aands, ligesom Apostlerne sigter at døbe i Jesu Navn; act: 2 og
10 cap. 48. vaar Herre Daabens form vaar i den Treenigis Guds Navn. Du
Herre Gud ambrosius sigter at naar vi vendes ssti, da vendes vi Gud
Gud at ssti alene Gud bekiendt, vi vendes Døbene ssti ved, og
vi vendes dem hellig Aand, vedkommer ssti Gud bekiendt.

Hvad vil da bekiendt
ssti sige saa at bekiendt den Treenige Guds Navn i Absolutionens formular;
vi vidi at Absolutionen skeer i ssti Navn og den Treenige Guds Navn. 1.
forsee dem skeer ssti og Treenige Guds bud og Befalling, ligesom Gud
sigter Joh: 10, 15. at ssti skal Lemmer i sin Hyrdes Navn, ssti Hyrde Lemmer
ssti dem gaaer Treenige Guds bekiendt. 2. forsee dem skeer i ssti Gud og
paa den Treenige Guds Vegne, saaledes Herrelig Befalning sagen Lukas 24 vendt
ligesom Pauli 1 Cor: 5, 4. Congres i ssti Navn Jesu Nøgler; Gud selv
Gud skeer dem; forsee Gud ret ssti skeer bud og den Treenige Guds Ære
til at forsætte saadant vendt paa Guds vegne. 3. forsee det skeer i troen
til ssti forsynnest og til den Treenige Guds naade; ligesom vi be-
fallet at Døbe i Jesu Navn Joh. 16, og derfor vendt skeer bekiendt Gud
Søn paa det høye gyldige Navn, Guds Faders, Sønds og den hellig Aands. 4.
forsee det skeer paa det ubetvingelige Løfte om ssti og den Treenige Guds vor-

«aldrehe og yderlende Troeste, ligesom Marc. 16, 17 i mit navn skal skee mirakler, dvs. jeg vil ved dem bekræfte, og bygge Troeste i deres ord, at ved dem skal ske mirakler.

I. for dig skal kaare Kirken ved, at Christi og den kristne gud skall givne os, nemlig Daabens og Sacramentet; hvor af skulle vi at Apostler og Evangelierne vaare fuld vist og sand efter gjerne mange og Forskellige ord i Jesu Navn, og gud og Herre Jesu Christi Navn at prædike in Hedenskab, Engiverne, Troes Bekiendelse «Cathechismo. Christi og den kristne gud vil ved deres tilsigelse virke og udvælte det som Daaben taler; vil holde det gyldigt i himmelen, hvad Daaben giver i Christi Navn, saa som Ordene, i det stand, og sætter det for sandt, saa at til alle kristne og Daabens skall ved afløsningens ord Daaben saaes ny fuld fuldkommen for Cathechismo til den ende at Christi og den kristne gud skall af alle Synder rense, giøre, dyde, Sacramentet. Det er ikke ringe ord saa og tilforladelig Daaben, som Daaben; at vor absolutions form saa ugiftig ingen gudes Navn mandighed, uden gudes allerhelligste ord, som ved det høylovlige gudes Navn Daaben og Sacramentet.

Vil da nogen sige til mig: Kand du fastelle paa Forma absolutionis i gudes Navns Misbrug? Da svarer jeg: Hør du Pottemager; jeg kand ikke fastelle det som aldrig er vorden samlet; men at Christi ord ved gudes Navns Misbrug, naar en Synder afløses i den kristne gud Navn; ved naar Daaben i Jesu Navn; ved naar Sacramentet i Jesu Navn; ved naar Evangelium ord for kynding i Jesu Navn. Men hvor som du spotter over det andre gudes ords forvanskning i Jesu Navn, og ved «skriftelse, da kand jeg ikke fastelle saadan paa anden maade, ved ord, «dernes ord forbrydning; kand det ikke vorde mod, saa skall gud selv fastelle det paa den Dag, naar alle Sinder skal fastelles for den store Gud.

Quæstio 6ta.

Kand der vare nogen Christe Skoels brug uden afløsning? Kand afløsningen afskaffes og Christe Skoler dog blive ved ligeholdet? At efter den augsburgske Confession Lærdom kand saadant ikke stee, ikke vel kand ske paa den maade. Christe maal er ikke afskaffet i vore Kirker, men skal vedblive saaledes fuldelig at de skall holdes for sacramenter paa afløsningen, saa vel som afløsningen for den ene gudes Søn og ene Christi gudes Forsagelse og Forfalding. Dis gyldige Kirke Ordenance Magt og forstand, kand ikke afskaffes, uden alle Christne Samvittigheder, og at gud forbyder dem, at vi skulle forlade os paa afløsning, som paa ene Ord af himmelen, og at den tror vil «skiem Misdædig Christi forbandelse. Efter denne Ordene er afløsningen ene allene for vinderste part af Christi Skoles brug; naar den afskaffes, saa er det for vinderste afskaffet; det som vi da igjen ville have vil ikke stort skade vi ikke vinder godt derved.

Lægges saa dem Apologia ville det augsburgske forstand-skrift; vi beholde Christi Skole vinder afløsningen, igjen skyld, skulle stet gudsbegrebet, saa vil ingen dem saa dem i den afskaffe

gudes

gudes befalling, at Embedets Magt og Myndighed, hvorfor Skriften taler
ligefrikligt, at tage privat Absolution bort fra Christen. De som ikke kand
de forstaar ikke Grad Synde for Ladskab nok, ikke heller Grad Troen for Embedet.

De som spørger ofte, hvorfor man tilgaves ikke saa skrifter Gudes Condition, som
«med de 20 aar saadan dom, de spørger fortrykt; Hj Absolutionen giver tilgivelse
«dannelig Vilkaar og maade; ikke er ingen Tvivl dom. Thi Ordet har magt og
befaller at sort Ladskab skjend, men ikke befaller ikke at vide Synden og Skammen
«den og Skrifte den ikke. Ellers kunde Gudom 20. Christi Aar aldrig saaledes
ikke vogne evangelisk Brug, hvorfor absolutionen tages ikke fra; all saadan
paa sinned Ladskab ikke ligefrikligt, og vil befordom fjerne ligefrikligheden. Jo den
samme apologia pag: 172 skriver saaledes: vi maa spørge vor Modstandere,
om de ikke paa ikke Contritionis forstillelse, at annamme absolutionen? hvorfor de skal.
«ikke absolutionen fra Christi mund da ikke vi ikke, «mand at Christi mund er
«den absolutionen Gud gaven. De som dog nu Bibelen vild og skal forgaa
med Ord ord, som for langen at afkaste absolutionen, og sige dog: at de
ikke ligefrikligt kaste Christi Absolution afkastet. Luther kommer ikke Ordet i
sinde, allerog vide de ikke Grad de ikke sige. Luther vist de vogne
for den augsburgske Bekiendelse Ord om, og de anmerke mogt, som ikke
gaaeligt, men i mange maader høit skadeligt; ikke langt gudelige
gaaeligere og saaeligere, at vi ikke alle vor kostbare Lutherske-evangelisk
Ord ikke underskrive selvst skulde som ikke Ord i Concordie bog pag. 807.
Kand vi ikke skik skride om gudes aabenbarede Villie, da vi Christi, at
evangelii Ord skik ikke allene forvalter i almindelighed, men og skal
«og føge dertil nogle Sacramenter, hvilke skall tjene som tvifter Segler
Gods evangelium for at grøve ned og Ord paa sin Ord og forsikkre
til at troe det evangelisk Ord, og som ikke nu sige skjeld Enkelte skikke private
absolution, ligesom den augsburgske Bekiendelse taler, kommer, at det ikke
gudes Ordfalding, at vi skall troe paa absolutionen, og saa fast forlad os
«paa, at Gud som troe ikke paa, Ord ikke ikke gud forlige, saaledes
som de første ikke om ikke at skrive ikke falsk.

Quæstio 7ma.

Er det da en menniskelig skik, eller er det af gudelig forordnet, at en hver som
skal gaae til Herrens Bord bør først gaae til skrifte, bekiende der og tage sin Absolution
af. Nej det ikke af gudes ord befalet, at ikke nu gaar, og skal gaae Gud
gaar til gudes Bord, skall ikke ligt gaae til skrifte stolen. Nu Christen
ikke ikke gaae til Herrens Nadver uden at gaae først til skrifte stolen, for det
ikke det ikke alleræd gaae absolut befalet, at ikke Herrens Nadver kand bruge
«uden skrifte stol. Skrifte stol ikke ikke dagt af den ypperlige skikkelige
«End for den gamlige Brug, og skadelige falder for at tiene og til gode kom,
gaae den befalet; men ikke for at gjøre nu Samvittig Gud til anger,

«end

«ere andre, i fald de skjulte ikke at bekiende Christendommens Lære, paa nær allene a
«den tid. Men da den ypperste Lærer under og Gud nu havde, at saa nær ingen n
saa fuldkommen i sine tvivl Troesstykker de allerbedste vare, skulde ingen allene allerrig
stemme i troen, saa længe de bekiende den Lære, som Christi og Hans Christenheden. Men
den ene Kirke under og Gud har kaldet paa adskillige maader, saa mange
mange Guds Børn saa vilde, saa ivrige, saa ihærdige, saa i
«stadige, saa ydmyge, saa i troe, og saa ydmyge, at de maa sige paa mod
Christi = Troens saa store Grunds Nødsvar skal ikke plat nemme falder ødelæg
«ge, allene og plat bekiende at fall formaaet i = Guds Børn gjøre, hvor det Gu
«den vorde glad ved at bekiende Christenheden, at forbinde falde saa store Com
«menions tid, forbigaa at forsømme det, som allene dog kan forøge en a
gode befalet at gjøre, og saa glad tid, vi skal gode fører, Land gjøre, Ch
«ist, naar dette af den sidste Kirke andordnet og befalet, da forbinde Ch
«ristne Kirkens Børn, saa vel, at ingen af nogen fuldkommen Grad og Salighed
«ende maa forsage saadant allene tage sig for Øre ved dermed at handle.

Alt det som ikke Christenheden samtykke ved nøje, skal ikke ligemeget af gode ordre be
«falet, ogsaa absolut forbinde Mand til vor Salige Død. Men at det sa
«mme maa ske i Christi Navn paa den tid, da det skal, og paa den maade forsamlede, skal
«ikke af ingen befalet, men af Kirkens frie Gud ordenet, saa det af gode
Kirkens ordeninger ikke kunde sages. Naar da nogen spørge, efter som
«mer det Christendom og den Christenheden brug i gode ord befalet, og at
den synder skal bekiende sin Synd: saa skal de svare; Hør du
spørger, det findes i gode ord befalet, at den synder sk. bekiende sin Sy
for sin Broder, sk. adelig sin Herre, skal som klagefærd Kind, Fader e
«der forlige, sk. ydmyg sig for sin gode, sk. bekiende sin ustyrtelige Sinne
«sten, sk. tilbage Lunets Forandring, sk. troe Synderens forsagte ikke Maade og
bevise sig skal i alle ting, at den ene ikke i sin gjerning. Det sam
befalet i gode ord, at den Kost sk. give og paa sine Bord, som sig betroet,
«den Kristne Kind, og skade vanskelig, uden Kristne Samvittighed, skulle
bede for dig, saa i bede for dig, skulle Land gode ord vel, ofte bede dig
og dem paa Nadveren Sacramentes Værdige brug. Det er jo ikke
«ment med alle af vor Ritual befalet at gjøre i Christen = stenen, og al
«lene er jo gode vogne Kind og Befalling.

Men den som de skulde ikke gøre maa mange den Kirkens ordens
«ninge, at være communicant hver gang, saa længe til Gud vorde, tilla
«det ene saadant forsømt paa alle Sted paa falske Christen stene, da er
den ringe som paa dem er at den gaver nogen ydre skelig befalinge, den
ikke gav Christi ord ikke til den Kind, den ypperste Kirke, skal ikke befale ord
lige, skal, den gaves og maade, den gav ikke Christi Kirke, saa gav Guds
med disse argumenter.

Skal brugt af gode Kirke saa ikke

gamle

gamle og nøgne testamente, Derfor god gudelig skick, bør børn lesse nær vedkommer
dog at skaffes, uden alene Christendom bekiendelse at tilføren, og tilsigner den
afløsning, det os bringer baade i N: og nye testamente; Ergo vel alene gudelig
skick bør børn lesse nær vedkommer at skaffes.

Endnu bør vi ligt baade for ne Christendom tilføren, Jo uden god gudel: skick, bør børn
lesse nær vedkommer at skaffes; uden skriftskolerne vi ligt for
ne Christi sande communicanter, at kiende vi sin, vaade øren og trøste Jesum Christum
i for, Thi til hand nær vedkommer saa god ey lig god gaver. Dette vi ligt
for tilføren, at de ved nøgne sig Christi i daabens bekiendelse, vi rnar at tro, Leve paa
til vordig bring af vaade ne sacramente og saa fremme Christi sande
ning af den nye nordige afløsning. Ergo vel det gudel: skick, bør børn
nær vedkommer at skaffes.

Endelig ne vidnesbyrd, som daabens vidner, er at vore os skiel fra dette skrifts
skyld som børn og lesse, nær vedkommer at skaffes; Men skrifts.
stolenes vidnesbyrd vidner, os at vore daabens adskiellige fra donatianers,
og Calvinianers lærdom; Det vi taler imod donatianerne, paa god grund
for Christen Pigers skyld som vi lig nær daabog den første om.
mandelse; Det vi taler imod Calvinianerne skriver, at Guddelig raad
slutter Christi ne os børn og nøgtige ord, uden at naar middel god ord
stiftad, skal lesse, at gud dermed vil virke med troste og i sande Christi
gienbaren; Ergo bør skrifts stolenes vidnesbyrd ikke lesse vel nær vedkom.
mer nær skaffes. Endnu skriver baade mod tro og daabig
ord, det maa ikke forny; uden at lesse og vilde afskaffe skrifts stolenes bring
ord skriver imod troen, Guddelig vesen skriver bar vandt, at de var ikke
i den gamle skrifts stolens vidnesbyrd, skriver imod gudsord, bryder daabsbad
i gudsord, bryder imod gud barmhiertig ord at forny og tilføren Gud forvandler
og nye skaber Ja uden gud barmhiertig ord at forny og tilføren Gud forvandler
ligger, bør forvarsler skriftelig, bør saa skaar den troende at søge skrifts
skal som bringer Christendom, bør skamme sig ved skrifts, troende at vinde
afskaffe og vil dølge sig skrifts efter uden gud tiske, bør vogter sig vel at
adlige Christi lærdom vi dall vidnesbyrd ligdig, naar den Ja bekiende
vidnesbyrd barmhiertig skal den troende Gud ikke forsmaa. Ergo bør saa
danne ikke forny vel vedkommer, at vil lesse og afskaffe skrifts stolenes
vidnesbyrd. Og efterdi skrifts stolenes gamle vidnesbyrd gives
sig saa vel magt af Guddelig raad, skriver gives uden at Christi gud; saa
vel bekiendt af skrifts stolen ikke alene gud gode nøgne vidnesbyrd, men
ogsaa dybsindig skarpsindig skrifter og forordninger, Guddelig vel Gud
vandre, end vore vaade nøgtige og vidnesbyrdige vandringer. Den afforsta
vor Lutheri talemaader, naar de sig og bør lover, at skrifts stolen skal
vore ne sin sag, Thi til nøgne skrifter; det bør alene til sagen sig
de i skrifts stolen forvandler, uden til ondskabige gerninger. Gud bevar

gaaden ren disse: Jeg vil skall tillade at gaa til sacramentet uden Land for
"end Jer vorer Lab til Kirke, til St. Jørgen, Dem sacramentet er mod ordinansen, om
"Land bekjender vaabed, om de Jer Christi gaa sine Saligheds sagen; hjem ikke til
"kirke til dagligen dermed omgaaer, vil gaa til sacramentet uden at gaa
"til skrifte, til St. Jørgen, Kirken, ligeledes og andre Christendigen folk, som
"mod ombers vilkaar. Og skal der at sige, at ikke nu vil paastaa Lydig og tro
"gen saadanen skall gjøres af skriftemaalet, til der vore sjæle. Og jeg Do-
"ctor Morten og dem skriften uden skrifte til gudes bord, at jeg ikke St. Jørgen vig
"re troende nødvendighed i Dannelsen.

Dog bevilger jeg skrifte stolen alene, og til ikke misbruden, allerhelst
"Absolutionen og gudes ords skyld. Det kristendigen vogter saaledes
"lydte og dybden, uden de Christendigen og ønsker; dog saa at det altid bliver
"stat og ubehindret for dem, til de gaar til skrifte og ikke absolutionen;
"samt at ingen tvinges dertil, til der med underviist i troen og sidste bordom;
"at de vil skrifte Christ gud allene, og derpaa tage Sacramentet.

Herlige Lutheri reverendissimi Ord siger mere, nemlig: at ingen skal
"at skrifte stolen undertvinges at være absolut kvalen til synder Kla-
"gen at være Gud. 2, at den Land vore vel maae at oplyst med Guds
"allene skrifte og derpaa tage Sacramentet. 3, at den almindelig evangelii
"prædikene og synders Klagen ikke skal være gudes ord, og naar vi under
"vise skrifte stolen forbinde Catechismo og Bønnen.

Og Lutherus her dog sagt ligesaa mange, nemlig 1, at skrifte stol
"en er indrettet vanligt kristelig Kat forordnet til god Christelig Lære
"mindelighed 2, at i den private afløsning er mere trøst og hielp i
Dannelsen at gjøre og enhver gjøre. Men Lutherus her aldeles
sagt det (som de Papister siger.) 1, at skrifte stolen undervisning og bevilgen
"sed, at Christi Lov og gudes Naades mange salighed. 2, at nogen Christen skal
"re mand Christens Børnesprog samtlige paa bøger, St. Børn og Christi Børn
nogen Børn ellers til kommer i Kirken til mange ører og Børnesprog at
skrifte. 3, at nogen ofelig Ritual og Kirke Lov St. Forandres ellers af-
"stedes for at forge den som sagen paa skin med Bildfarender Børn.

Quæstio 8va

Er der nogen sige og billighed til de bekjellinger, som nu om stunder
ligge paa vor Skrifte-Stoel?

Ad:

Efterdi disse tider spalter sig ikke berge med, at ikke tale om
Raad med Dig der skriver med skrifte-stolens forvaltninger, uden paa
Herrens ville til kommer sich, men de Præster og Bekjellers sagen falsk paa
"kalde som den i Kirkens Ritual som skriver. De Præster Ritualle
og skrifte Bøger som skriver saadan Fordømme. De ville gerne baade Lit
urgiet og skrifte-stolen forvandret — da fornem vanskelig, at de til alle
saadanen bekjellinger gerne ingen forge, saafremt de alle Ordinanz for
til den Lutherske evangeliske Religion og gudes Dyrkelse. Imgfinder

nu Calvinisk Laud i alle de Christelige nogne og laste fuldt ord, slet nogen, paa Christi stolen. Det var Calvini talemaade: den private absolution var hine vindelske fra Haandværkets simple moralske, og var af Dievelen indført i den ydre Kirke.

Det var Swenske talemaade: det var Hundrisigt at høre, end sit Samvittigheds nøie Ydmygelse og Forløsning, for der var ingen grund dertil — det var ofte; thi de Laud i sine mange ord dikterede Forkastelse om afløsning, naar den Ydmyge nu selv til sin Skrifte, i det den sagde, den ret sin Skrifte.

Den Calvinitziske Catechismus taler saaledes: det var slet ikke nødigt til Syndernes fortabelse at høre selv, at man gjorde Confession for Gud og Gaden som Haandværks paalagdens tilbage afløsning; for det var ikke Skriftens Befalling eller Exempel i den H. Skrift.

Musculus taler saaledes: den private afløsning er at skalkagtig Sathanspaafund, er af Dievelen selv indført i den ydre Kirke.

Den Calvinske Confessions Laud taler ligen de samme ord om den, «private og den aaben Synds tale om vor Skriftefader; Den Calvinske Laud har paa alle steder, hvor den har haft allermindste indgang, strax afskaffet Sandelig Skriftemaal og Afløsning, som et Menneskelig, papistisk Stykke, og at Dievelen paafund. Den siger sagen til, at mange Lutherske Skriftefædre og Lauds Skrifte-forlenes Brev er opsagt; for at bevare den Lutherske Laud og Kirke Skik med de Calvinske, hvorved Lutherske Lærere hafver og tvinges til at forandre denne gode ordning.

Men nu tale de ivrigste Talsmænd for den Calvinske, ikke alene Armenianerne, ikke engang den Lutherske Kirke, nemlig, saadan det klart, at Lutheri evangeliske Laud er ikke skeet Dievelen, naar de taster det mere som i følge af vor Kirke Ritual skal indfalde i Skriftestolen; da taster de det, som med gode Grund maa ord befalde.

Naar de taster den ord befalde om saadanne Confessionem, Lied og Stad, saa taster de en forordning, som gode ord ikke befalder nogen Christen, viser Lutheri Catechismus og gode Christne Exempler, hvor ofte Christne «findes vedtagne; som af vore Lutherske Lærere er approberet, for som «ret og brugelig at skatte den store nytte til menige Christne opbyggelse. Dette skadelige Forstand, som oplyste Lærere og falder i Dievelens dybe 1 Tim: 3, 6. v.

Quæstio 9na.

Men hvad Haand der ligger om haandens paalæggelse, hører der noget vigtigt, betydeligt og nødvendigt i sig, alder Haand bruges

Haandspaalæggelse Ceremonie i vor Kirke, ikke som sag af gode befalt, men Christi ord noget gjøddommeligt Tegn, som at være noget forvisst Tegn gode naade gaver at meddele saadan Haandspaalæggelse var Apostlerne Gaud, det nogle og først privilegium, saa det skeede mange underlige Gange ved Apostlernes Hænder Act: 5, 12; naar Apostlene lagde Haanden paa Folket i Samaria, da fik de den H. Aand act: 8, 17. Ligeledes act: 9, 6. Ananias lagde saadan Haand paa Paulum og var fuldt Redskab act: 9, 17. —

Jndgik i vor Kirke til nogen slig Handling, inden Børnene Daaben erlangede. Jk, og Børn, at Forældre skulle følge nogen for gud dommelig Vidnesbyrd. Men vi Børnene den Børn i skyldig Ceremonie ikjælder at tilsalde, hvor gud Bord og Børn skall med for application Daaben paa nogen.

Vor Daabs paalæggelse er altid samlet med den Børn ogsaa ret at andet med Børn ovenat myse, ligesaalenge som de ældste Børn der vorent bekiendt i den Christendom hjemme gud naade i sær de Børn ogsaa paatales, da ligger Daabens paalæggelse, til at tage, at skulle myse Børnene i sær er vorent ved skulle naade bord og Ord Børn, saa at de dis Børn skal sige paa og mærke, at de er ildemeldt og udtagt til Børn Velsignelse at nyde, og til at tage, at Børn paa sin og Forældres gud og Frænsfolkes i gudes nasyn, da Børn Daabs ovenat Børn, at skjød vilde naade Velsignes det sit Ord, og Børn Børn, hvor ovenat Børn udsiges. Daabens Lærdom Pa. triarchen Jacob Børnene paa Ephraim og Manasse Gen. 48; saaledes lagde Christus Hænderne paa de smaa Børn Marc. 10.

Daabens skrue Daandspaalæggelse over smaa Børn, naar de døbes i vor Kirke, paa ogsaa saaledes naar Børnene ogsaa skriftes med gud Bord og Børn. Paa Daabsdi. Handlen, naar de Christne til det Gallige Embede; paa alle Tilkommende naar afløsningen vorder lagdt paa dem, og Børnene, at skulle over naade Velsignelsen vorder.

Dette er Vigtige Børn, Betydelsen og Indsigten med den ydre Ceremonie. Hvad 20. de Børn i skyldigen ved nogen adgang til skrift i Kirken, som Børnene og Børn Børn Børn. Hvo skulle Børn at nogen Daabsbevis efter skrift, og skulle nogen fuldkommen i at forstaa Betydningen? Hvad Daad og Hvad andskab maa Børn til den ældste Kirke, at nogen Børn i Børn Ritual Børnene den til naade alle Børn indsat i gud Børn Børn Ord, som de paa ovenstaaende: Børnene Børn Børn Børn, den Børn.

Qvæstio. 10ma

Hvor det tilhører Plenipotentiarius og Dictatorius, naar en Prest ved haands paalæggelse indsiger Absolutions formularen efter vores Ritual?

Ret afløsning nogen paa nu Dictatorius maade, at man skulle vore paa nogen, at skulle nogen Børnene nogen Børnene magt til at skrive; at skulle Børnene dommen og gud Børn nu i «skjebarlig Sentence. Daaden magt Børnene skrive og den Børnene gud til allerede 20. aldrig Børnene, at vor Ritual Børnene Velsignelse Børnene magt Børnene gud, og Børn «vor den til evangelii Børnene; at Børnene Børn Børnene Børnene, at nogen prest i vor Kirke Børnene Børn nogen Dictatorius eller Souveraine magt til at Børn «de skjød. Vor Ritual Børnene alt Børn Børnene Børn Børn gud og skrive den over at Børnene er navn Dictator, Herren og Dommeren i denne Dag, nemlig alting ved sin Børnene Daabens, at med Børnene Børn Børnene gud og skrive Børnene Børn, Christus Børnene alene den Potentat og Dictator afløsningen giver.

den Børnene Børn og Dommeren, i skriftebarnets Børnene, at Børnene ingen anden Dødsalene er Hjertets Mand sagen, og Børn den afløsningen Børnene paa nogen Børn «Ellers ikke; om den i Børnene er ordinert til at annamme afløsning ellers ikke; i

saud ingen anden; det Ecclesiam butorum magt ofte, og saadan Ordens magt Mss.

Man at sige: vor absolutions form lyder plenipotentiarie, saa at den
lyder; ti saa kand der ingen lyde, uthen ved Gudi selv, paa hvem absolutio magnum
paa sig umiddelbar lydighed, men ved Guds Ordinance kand det, saa lyder den
ofterne til sine Plenipotentiarier og Guds Embeder. Saa vor Herre Gud,
har fuldmagt at sende sine og Guds Ord at bruge og forvalte ved alle
lande, saa mange som dem behoves; og naar vi nu bruge Guds Embeder, da
gaar vi paa at sende og ofte fuldmagt at bruge Herrens Nøgler, Lovens og evangelii ap-
plication saaledes paa dette vegne, i dette sted og i dette samfund med vor Tunge.

Dette vil nogen dog muelig tale imod at kalde nogle at være plenipoten-
tiarius; og nu Apostlen kand ikke nødig at bruge saadanne ord, Xto gjørne Troende
Embeds administrum; Man det saadanne ord plenipotentiarie Ed. dog ofte siges mueden
ved at skriftet jo skeer ligesaamegt, til Troende = Embedets Nødvendighed, naar
den siger: at vi ere Guds Medarbejdere; Guds Lagemænd, 1 Cor. 13, 9. Christi
ministre og Guds Embedsgiørere i Guds Embed 1 Cor. 4. naar dette skal absolu-
tionen nemlig giøres og dømmen i sit navn, saa absolvere vi ikke uden og ikke uden
vores nu bittre og gode fuld Apostlen, saa Ed. vedkommende paa nogen sidst paa.
vogte os for at giøre fuldmagt i Guds Navn. Dette vil
sige: vor absolutions form er dictatorisk, nemmelig ogsaa nødvendig.

Saa Ed. paa den anden side fallerisk saa nødsage at dømme af sig Apostlen, at
vor absolutions form Ecclesiæ plenipotentiarisk, som efter sit given fuldmagt, par-
dons idet aabne; naar vi gode ord tilsagen følger vor fuldmagt tvivlig
vaa Embedet den ene eller, vi som blotte fuldmegtige Ed. lov vore be-
fragter, da vi vore ikke dictatores, fallere Embedet, ja Ed. som selve ind i Embedet
vi Ed. lov blive Embedsmænd, og afsløse dem, ja paa Embedsmænd vi Ed. lov blive Embedsmænd,
finder i sit Embede for gode ikke forsvarlig; vi Ed. lov blive Embedsmænd, naar den
og giøre fuldmagt Embedsmænd ingen; gode ord og sidst sidst Embedsmænd
ingen, afløse ingen Embedsmænd ingen; ikke nogen vise Embedsmænd vor fuldmagt
i det Ed. alle stille sig anderledes ved dem, i det Ed. Embedsmænd sig at gøre den
Embedsmænd gode og troe, den Ed. ofte gaaer, da vore Ed. saa sig selv, Ed. vor afløse.
ingen ikke Embedsmænd ingen.

Saa paa ingen synes at Embedsmænd sig vore
vor fuldmagt og plenipotentiarie afløsning, paa Embedsmænd ingen at ta-
ge dem sig til Embeds, og forladelig; ti Ed. selv Embedsmænd ikke det samme med
sin Embedsmænd og falske Embedsmænd. Vi følge vor fuldmagt i at Embede
Embedsmænd sikre og afløsningen vores Embedsmænd, ja Embedsmænd det, som vi nogen vore
det andre Embedsmænd ikke vore, saa Embedsmænd vor Embedsmænd og afløsning ikke selv ingen
Marc: 16, 15. Naar da nogen spørger: Embedsmænd vor absolution saa.

stille den ingen, at den afløses, ja aldrig Embedsmænd Embedsmænd at den afløses
paa Embedsmænd Ed. Gud afløse, da svarer jeg saa: Jeg vil Apostlen, saa længe
det Embedsmænd Gud at Embedsmænd vore Embedsmænd Embedsmænd i sin Embedsmænd
paa Embedsmænd, da Ed. jeg ikke giøre saadan Embedsmænd, at nogen evangelium
Embedsmænd jo Embedsmænd afgjøre; jeg Ed. stille det, ja Gud Ed. selv

«nisse Vanskeligheder kommer, forend de Engelender nu at hitsætte saa mange Vanskeligheder omkring de ikke videligste og vigtigste Sager i vor Kirke i Lade at vanære andre Lærere, forend de ikke gjør saadanne Allarme til at omstøde og afskaffe disse Ritualer, igiennemgaaende skeer de og dem tilsigendes Hensigt at stifte Kaos, Forvirring og Død over Augsbeir. «giske Bekiendelse og grundfalske Lærdom i Religionen.

Quæstio 11ma.

Men tør du sige, at der gaaer saa vel til med Skriftemaal og Absolution i vor Kirke, at der var ingen Forandring behøvende?

Svar: Vi Lutheraner holder Skriftemaal, det vore Forfædre og forskrifter for Skriftemaal og Absolution er saa vel, at den saa nogen Fare, «dring behøver. Ritualet vore Kirke- Lærere og Ritualets Skrifter blive saa vel practiceret og overholdt, at der var ikke nogen Forandring behøvende. Til det første svarer jeg ja, vor Kirke Lære og Ritual gaaer saa vel og saa godt Skrifterne og de ordentlige Skriftemaal og Absolution gaaer ikke synderlig «nogen Forandring behøvende, den Landsens Love, der 20 Aar siden skrifter Skrifte Maal og Absolutionen vel blive stagen, da gik det vel til, da var det saa godt, at Land Forandring der skal tages, saa ikke bør blive vel taget. Allerseneste bør der skee nogen Forandring med den Evangelisk Absolutions Form, som er 1629 indsat i Lutheri Lille Catechismo, efterdi vore augsburgske Bekiendelse Anno 1530 giør, siger at skal bestaae. Jeg har bevist for «dem at Christ ord i den ny skriftemaade Bog, at den indbefatter alle skrifter, som til ny absolutionens formaaen, og derom er at tilføre deslige evangelisk Budskab, som den bør vorde.

Dernæst vil vi Lutheraner tilstede, at den Form for Absolution maatte forandres, efterdi skriver at den første marburgske og skriftemaade Bog i den absolutions form, der bør ikke forstaaes ved, at alle Evangelier skulle, at forblive Kraftløse i Lutheri Lærdom, at de staar endnu i strid med Lutheri Lille Catechismum, at Calvini Sværmerie og Arnoldi Fanatisterne «ere, og agter stadig at tage afstand fra den augsburgske Bekiendelse.

Ved Merkerius og Arnoldus, da de vare forbrændt at excipere efterfølgende fra den augs «burgske Bekiendelse, da taler de ikke forstandig med Ordet: Evangelium Dat er Guds vise Vorherlige Naade Villie, at Christus skal forkynde i sit eget Navn, under hvilken Forkynd alle Synder skal forlades, og ingen ikke af alle Synder undtages, uden den, som ikke vil troe. Dette Evangelium er Christi Død og Opstandelse, ved hvilken vi ere forligte med Gud, og Synderne forladte. Dette Evangelium er Christi Ord, ved hvilket vi ere retfærdiggjorte for Gud

ne afskiin for alle dem, de ville sige: at denne absolutions form ne[ppe] nu[dt] mis[bruug] end
Christendom, og jeg siger derimod, at den er det allerbedste og allerbequemeste ind-
ved Christenlivs Indretning; at den er den nyeste Lejlighed Christne skulle vorde dris[tige],
dette gaar, at naar, der dagen bortdøe og forandres efter dersiligen og ugrundede
selskaber for langsom, saa er det at tilfaldig maade Medhjelperne i vor Kir-
ke dog saa mod vi mente stemme evangeliske articler strax dragen at vorde for-
andrede.

«Nu at skrive paa det sidste skjøte imod Præsten,
«maal da siger jeg ney: Kirke Communi og Ritualets Skrifft bliver ikke saa ubrugt
«ticleret og ubrugt skillet, at den jo bliver mere end ubrugelig og bedrøvet. Dertil
«der mangler paa Præsterne viide, mangler og paa liig Communi viide; ja der skie-
«der mangler paa Degnene Gaver, at de ikke gaaer ofte Communi medens accu-
«rateste og nidkiær Gud, som de skal betiene;

Dersom I mene dette at gjøre, at alle
det Præsterne mangler og mis[bruger] Embedet skrifter skulle, skulle bortkastes, da dig
maa ikke, skrive saa mange dette, som nogen anden; men efterdi det ikke go-
«nade sagen, som vi om handler, saa vil jeg ikke imidlertid mere, end allene dette
I. Kirke ingen Aarsag til at afskaffe og Landene nogen i vor Kirke Tro, fordi
den paa nu mis[bruglige] maade Land Ertog der efter Tiden; men dog gjøre og
«vor allerkjæligste Bøn mis[bruget]! maa dog gjøde Gud og Landet evangelium paa
verdens maade mis[bruge]! Dog alligevel ikke maa nogen imidlertid mere, end allene
nogen at forandre nogen afskaffe; dette mange mindre Landene Kirke Tro,
ellers dem i Norden Skatter, skiøn som mis[bruget] vi dagligen maaske;
Dersom mis[bruget] skal være aarsag nok til Forandringer og afskaffelser, da
bliver der ingen ende paa forandringer og afskaffelser, ofte bedste og allerkjæ-
«ligste sager. 2. Efter Skolen ting i gjøde maade dage paa Torsdage bliver ikke
ved at mis[bruge], saa længe Kirken ne[ppe] at gjøde dage paa Torsdage, som
«staaer at forunderlig gode; skjønt Præsten da giver at Landene ne[ppe] god Kirke Tro;
Land vore dem Kirke Landene og mindre bliver gode, ne[ppe] dem dog ikke mindre Ka-
«stet mis[bruge], ligesaa ne[ppe] siden, som for: og Land dagen skulle bliver vore
ved dem første. 3. Naar det Klagebrevet mis[bruge] da bør det ikke skee til
at Landene Kirkerne allerede, forstaar at den Kirkeret, at man allene andre
bruger absolutionen ved forskrivt, uden prøve, uden Confession at tage, om
den Præsten ignorante Præster, officianter og magelige Præster, som giver dem
«tvivlig rette Ritualets Skrifft til bedforderlig Gudes prøvelse: om den Præsten
Communitiglædes-lyst Præster, saa ne[ppe] den, med gode gode Kirke, ligesaa man
«ger skadelige, troforstaglitlige Præster, som paa alle offentlige maader søge
at vinde sin afsættelse fra mis[bruge]. Og det er formodentligt, at gode de
«de samle landets Præster skab for at vore saa straffelig dige, og for den skyld
maa Kirke Ritualet bestaa og opholdes.

«mis[bruge] lad vore: / at den Præsten saadanne Præster Gudstjeneste gjør; ne[ppe] det
Da formedtigt at skulle: om gode Kirke Tro skal Landene, Kirke for ne[ppe] end
Gud,

Præsten [illegible] en god evangelisk absolutions form [illegible] Kandidatus, Hvis [illegible] ignorantia
[illegible] og officiante Præst [illegible] Hvad er Kirke Ordning og absolutions formularen
[illegible] Hvorfor absolutionen icke [illegible] maa bruge at Salig Luther paa, saa lærer, at
den Synd saaes vittige og fattige Christen endnu [illegible] Hvis corrigeres og remove-
res icke de ugudelige og forargelige Christne [illegible] Hvi Hielpes og underholdes
icke de gode Christne saa lærer, at bevare gudsfrygt og den sande Lærdom [illegible] Hvad dend
tilvisste Bekiendelse, saa vel som de gamles vilde [illegible] Hvorfor saa længe dette
skeer, Hvorfor taler du da, hvis vidste vi Lutherske Evangelisk Biskop paa
vilde, Hvorfor taler du icke langt fuldere i denne materie, saa Du paa
vegne af Luthers evangelisk aand, og ordinantz stemmer med gudsord saa lydende
der: Saa Dogmet skiøn, dat vi Christne ieres ofver gebunden skiøn, ofver
Luthersk dig skiøn, vi skiønne absolvirer; saa du vider vi skiøl dig Dit Mord
mere skiøn, vnd glauben dem ofver dis du absolvirer vnd Gott dat Sacrament vol
kommelig; saadan ordinantz man ofver saa opbygelig i vor tiid, hvis ieres
lente og salsom dersiges Salmaabr, Hvor vnd Christen Christmaal og
absolvering for du ofver skolder vnd brug skiøl bekiendelse og forsagelse skiøn
hvis Sathans Riges bestyrelse, vdenskandens Gud Salig Christ skiøl; Sathan skal
og Helvede skal. Saa saadan paa skiøn Guds Christen: Saa saadan pavelig
vor evangelisk Religion: Saa saadant Salig at bekiender gudelig ord: Saa
saadant Kiøbe vogn gudel. skiøl: Saa saadant som vi evangelisk Di-
scop: i paa vor tiid, da vor evangelisk Christ, Christ skiøl, Christ Ordet
og Christ Kirken paa mange maader ofvergaar, da der Gud sagde, vnder
paa skiøl at laste ofver Christ, at ofver laste alle saa Christendom, Sathan skiøl
mester allene, og at faa alle ting rettet regt godt skiøn vdenvidere; at vogne
paa denne tiid saaledes skiøl tale og skrive, Saa det vore vanlig, vnskiødig og
ophygeligst: vnderstøtter at skiøl vnder dette med de strange Lærdom, dette
den ofvergaaende forargelse, hvem Land, og det bedrøvede alle gudsfrygtige
Hierte. Det samme er alle Lærer og Christen tiid, at tale og at skrive, Christ
og Ord saaledes, som vore Kongelig Majestæt Borgerskab Christen og Ordet saa giordt,
saa Christ vore vore: Vi Christen at Christen og ofver Christ Christ vdlage.
vdenfor i Christen; at maaltiderne og Sacramenter vore liige Christig ordinantz skiøl
dig selvte Christus Christen, saa Christ Christen Christen paa gudes Vogn, og o-
fvergaaende regne Christen ofver skiøl ord. Hvo vider Christ, Christ Christ vogn. Vi,
vgudelige Christen vor vi, hvis Christ ordinantz evangelium, dem Christ vi Kla-
ver og agter af dem Christen; Vi Christ Christ Christ paa Christ vogn, mener anti-
Christi, forvente Christ Christ ofver, at vi icke maa Kongens Ord private Christ
rettes Gud Christ vdover til Christen, og vi maa det Christ og vogn Christ dag, hvis
de Donatister giord.

Quæstio 12ma.

Men efterdi det staaer til Kirkens frihed at anordne omskiæringen, vdenfor
skal forrettes offentlig eller hiemlig, er det da vraadeligt at forandre den ty-
lige til offentlig i Kirken.

Ex.

alt Guds Ord i Kirken til Lærdom og Sakramenternes Embedet, at Børn ikke, det Ungdom forundes uden alt Skadelig Tjenere, at Kongen ikke vorder Biskopper at forsage nye af Guds Lærere i Kirken, dannet Kirkens Ordning, Kirkens Ordning, Kirkens Ordning,

tilat indgaaa all anden samtale med Christen. Christa stoelen vor
aftn i vor Kirche, som nu andetsteds til, at Christen ey mist bar Christi
«de Lemmer Pael i sin mening, og handler forskiellige maader; Maarsag hi-
«ligend taugts bord, da blifver det jo saa gott, at sinde nu anden exligend ligesaa
god og bequem til den pastoral omgiss som nu synes Pael at bruge. Derfor
skal bestille saa mange maaler, da blifver det langt flattere, naar den maa-
«de opgaar og ingen anden kand igien indrettes. Saaledes synes
at den Apostlen vil gaa en aflösningen afskaffet, og du kand dog ey forvere
Christa stoelen, som vor nu gudeligen og heilsagtelig staar; det bliver nu
«gior sig sag; det vil skal nu tid tiden til at bruge mere flere end Mose, og
det vil vist mangt tinge til at forarge, bedröne og vandskaae og forhindre
mange gode Pinler, som gar sindelig saa vel at skue dieren bare aflösningen saa
«de og ligesaligend. Dernest, naar privat aflösning og Christa stoelen
tillagde med den er afskaffet, saa vil alle gudes Ords og Guddoms embedets for-
«agtere lade for saa stor maade; at de nu skippes fra den indvigelses
act og gud, og fra den ordes bestirelsning og Evangelii Guddoms embede, saa vil
gar samment den saa ofte de nyttes Ritual ey vorde at gaa til Christa
Lugt enhver vil alle lossindige Christer lade og saa stor maade, at de nu skippes gar
at vide og betiene Christa stoelen, den vorden skilden nöder de nu til at komme i
Kirche; de saa vorden samme fra Kirche, og de saa meinden om den Gode nu
gar saa vaak og ingen ordes bestirelsning, samt og Christeligheds Kiendetegn.
«tese. Dernest vilde alle de vildfarende sekt, som vor nu saa stor
mange 1000 M, de vilde lade for saa stor maade, at de vorden nu saa stor Confu-
«dered og bestyrket til at omfatte den ude burgiske Religion, vidende til
«de rige Lærdoms maade, undergrave de evangeliske trosnes articler, og nu ytter
anden sekter den samme Christendom, gudes dyrkelse, og gud frygtighed vorde saa
saa nu sieldent og ikke gruned, som for i Tiden for langt Tanke Kiendt
«gods frygtend, at vore independenter, enthusiaster fra all forskiellen Kirche bort
og forordning, ligesom at omfatte sig den Libertinismum, som selv raadighed
«Religionens aandelige articler, at mange gaade vild, at den gaade vil,
at Kaaden gaade vild, som vor sikker at vore fuldkommet atheistiske vore
vil lage vaar Gaand.

Dog kan nogen vil ytter tanke den Tanke, skall i sandhed bekiende, at det
sig saaledes, og da billige befinde sig i sin Vanskellighed Kyligted at adskille sig fra
«Lærdoms fra dette Kirke, at vider vaadelten for tage, at regiere dis saa
«maader, at forsagte vore Kirkes Religions articler og vore Kirke Ritual, at so,
vore Lærer vider skal og forbrydes, og at gaade for vore Evangeliske Lærdom
og gudes dyrkelse ved Ords middel, raad og daad, at vi den til vore Ytters.
«Lommen Lik ytter lade os ligesaa vore, ydelig og ufor andret, hvis den

af vore

af vore forfædre samanskrevet.

Jeg skulde vel her ende min skrift, dersom jeg ikke vidste, at nogle vilde
ugudelig og ildeligt dømme derom, ihvorvel vi forskikkes og lader taga fra
os noget af det, som vi ikke saa store møde af saa store guds naade og
velgierninger for sin kirke vil af guds hellige ord, af Propheters
og Apostlers grund vel samlet, fornuftelig og vel anordnet
lade os, i det vi vilde vore for fornuftige skabninger skiønd,
skrifft, alle Guds ord at kiende andre ihvorvel, alle og ethvert
vindige og lærdue til at skiønne det med dem, som vi dis-
puterer vilde os det fratage.

Om den Christne skikkelse antagelse, og om formula absolutionis, samle
lesse i D. Pontoppidans Annales Ecclesiæ Dan: T. 4. p. 65 = 69. Hvor og vedkommende
Kongl. Skrivt til Biskopp i Aalborg, hvorudi meldes, hvorledes formula absolu
tionis vil at forstaa.

